

Konstrukce myšlenkové (modely)

Řecká filosofie nejen pojmy a pojmovost vynalezla (a nám pozdějším velmi atraktivně odkázala), ale s jejich pomocí také „nalezla“ a odhalila. Protože jsme od nejujtějšího dětství do pojmovosti svým okolím zaváděni a posléze zcela ponořeni, je pochopitelné, že jsme nakloněni pojmy objektivovat, neboť řecká pojmovost spočívá mimo jiné právě v důsledné objektivaci toho, co je myšleno. Mnohoznačnost řeckého termínu pro „pojmem“ (a pro celou řadu dalších významů) nedovolila starým Řekům tematizovat problém pojmovosti jinak než objektivací, takže jim unikal nám dnes nápadný rozdíl mezi pojmem a tím, k čemu se jako pojem vztahuje. Středověk se touto záležitostí sice zabýval v rozsáhlé diskusi o univerzáliích, ale žel z nesprávných východisek a v nesprávné orientaci (vposledu šlo opět o objektivaci). Teprve objeven „niternosti“ bylo možno začít rozpoznávat, co to vlastně ta objektivace (neboli zpředmětňování) je trvalo ovšem zase staletí, než došlo k dalšímu kroku, totiž k odlišení niterného aktu vědomí či myšlení od toho, k čemu se vztahuje sice jako k objektu (předmětu), ale k předmětu nikoli „reálnému“, nýbrž oním aktem konstituovanému, „konstruovanému“. Tím byl zahájen další velký obrat, v jehož průběhu stále ještě setrváváme: v reflexi, která je principiálně umožněna vynálezem pojmu a pojmovosti, si už dnes uvědomujeme či alespoň můžeme uvědomovat, že rozumět svému myšlení (a to nejen mínění, ale také púoznávaní atd. – co vše k vědomí a myšlení náleží) jako průběhu znamená nejprve zvolit způsob přístupu. V obou případech však nemáme vlastně to, co zkoumáme, totiž vědomí a myšlení, „před“ sebou jako „objektivní realitu“, takže při použití dosavadního způsobu konstruující objektivace se musíme, ať chceme nebo ne, dopouštět těžkých chyb. Je velmi obtížné tyto chyby hlídat, protože pro to nemáme dosud žádné vypracované způsoby či metody. Děláme tedy to, že buď chceme myšlení objasnit na základě poznávání neurofyziologických procesů, kdy musíme vědeckými postupy konstruovat (a tím objektivovat) jejich průběhy, anebo že se k neurofyziologii obrátíme zády a v introspekci, tj. jen v jinak objektivující reflexi konstruujeme jakoby „vnitřní“ (tj. logické) předpoklady té které myšlenky, toho kterého způsobu myšlení.

(Praha, 991101-2.)